

зму акумулювання інвестицій у розвиток інноваційної діяльності підприємств корпоративного сектору.

Світовий досвід свідчить про те, що активний розвиток інвестиційних посередників сприяє випереджальному розвитку економіки та формує передумови для стійкого економічного зростання. Особливу актуальність для України має стимулювання розвитку інвестиційного посередництва, завдяки якому можливе якнайшвидше впровадження інновацій, а, отже, оновлення більшості галузей національної економіки. Покращення економічного становища України, досягнення високої конкурентоспроможності на світовому ринку, поступове забезпечення необхідних темпів імпортозаміщення, ефективного використання всіх ресурсів може бути досягнуто за допомогою переходу на інноваційний шлях розвитку та активізації інституту інвестиційного посередництва.

1. Ватаманюк З. Г. Небанківські фінансові інститути у країнах Західної Європи / З. Г. Ватаманюк, О. Л. Дорош // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 98–106. 2. Жилинская О. И., Букало А. Н. Венчурные фонды как инвестиционные посредники / О. И. Жилинская, А. Н. Букало // Инновации. – СПб., 2011. – Вып. 05 (151). – С. 35–40. 3. Ковалишин П. Венчурне інвестування. Повернення до реалізму в США та Європі / П. Ковалишин // Економіст. – 2005. – № 1. – С. 54–57. 4. Ленчук Е. Б. Инвестиционные аспекты инноваци-

онного роста : мировой опыт и российские перспективы / Е. Б. Ленчук, Г. А. Власкин. – М. : Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2009. – 288 с. 5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 р. : Статистичний збірник / Державний комітет статистики України / [Л. В. Калачова (підготув.).] – К. : Держкомстат України, 2010. – 347 с. 6. Проект стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] // Портал Дніпровського регіонального центру інноваційного розвитку : [сайт]. – 2011. – 87 с. – Режим доступу до ресурсу : www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc. – Назва з екрану. 7. Смелянская Т., Бойчук Ю. Перспективи розвитку венчурного інвестування в Україні / Т. Смелянская, Ю. Бойчук // Наука й економіка. – Хмельницький. – 2006. – № 2. – С. 54–59. 8. Цінні папери : підруч. / [В. Д. Базилович, В. М. Шелудько, Н. В. Ковтун та ін.]; за ред. В. Д. Базиловича. – К. : Знання, 2011. – 1094 с. 9. Euro Area Accounts. Integrated economic and financial accounts by institutional sector [Electronic resource] / Traders. – 2011. – Access mode to a resource : http://traders.net.ua/load/obzory_po_ekonomike_sng/14. – Title from the monitor. 10. Hubbard R. Glenn. Money, the Financial System, and the Economy / R. Glenn Hubbard. – 4th Edition. – Pearson Education. – 2002. – 771 p. 11. Kotaro Tsuru. Finance and Growth Some theoretical considerations, and review of the empirical literature / Tsuru Kotaro // ECO / WKP. – 2000. – № 1. – P. 1–53. 12. Private Equity Investments as % of GDP in 2009 (Market Statistics) / European Private Equity and Venture Capital Association. – 2011. – Access mode to a resource: http://www.evca.eu/uploadedFiles/Home/Knowledge_Center/EVCA_Research/Statistics/4_3_Investment/YB10_Private_equity_investment_as_a_percentage_of_GDP.pdf. – Title from the monitor.

Надійшла до редколегії 12.10.11

УДК 330.837

А. Маслов, канд. екон. наук, доц., докторант, КНУ імені Тараса Шевченка

ТЕОРІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто зміст і структуру теорії інтелектуального капіталу та її зв'язок із теорією людського капіталу в процесі становлення теорії та практики інформаційної економіки.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, теорія інтелектуального капіталу, теорія людського капіталу, теорія інформаційної економіки.

В статье рассмотрены содержание и структуру теории интеллектуального капитала, ее связь с теорией человеческого капитала в процессе становления теории и практики информационной экономики.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, человеческий капитал, теория интеллектуального капитала, теория человеческого капитала, теория информационной экономики.

This article examined the content and structure of the theory of intellectual capital and its relation with the theory of human capital in the process of formation of theory and practice of the information economy.

Keywords: intellectual capital, human capital, theory of intellectual capital, human capital theory, the theory of the information economy.

Криза економіки індустріальної доби і становлення постіндустріального та інформаційного суспільства, а отже, постіндустріальної та інформаційної економіки, обумовлюють нагальну потребу розробки нової теоретико-економічної парадигми, в якій центральне місце, поряд з інформацією та знаннями, займали б інтелектуальна власність та інтелектуальний капітал. На роль такої нової парадигми претендує теорія інформаційної економіки.

Важливу роль у теорії й практиці інформаційної економіки відіграє інформаційно-знаннєва складова теорії інтелектуального капіталу. У зв'язку з цим, одним із завдань є з'ясування логіки взаємозв'язку таких категорій, як *інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, людський капітал, інформація, знання* та ін. Сучасна інформаційно-технологічна революція, зачепивши і кардинально змінюючи продуктивні сили, обумовила розвиток виробничих відносин, і, як наслідок, пред'явила вимоги до перегляду складу і характеристик факторів виробництва.

Розвиток продуктивних сил, поява нової техніки і технології вимагає підвищення кваліфікації спеціалістів і спеціального навчання працівників. У зв'язку з цим посилення ролі й значення інтелектуальної власності, поява теорій інтелектуального та людського капіталу, які досліджували сутність і властивості цих понять та які визначили їх місце серед факторів виробництва, була не лише виправданою, а й повністю закономірною. Людина як продуктивна сила, її знання і вміння почали трактуватися як *людський капітал*.

Можна сказати, що в історії економічної думки останніх десятиріч однією з найвизначніших подій стало створення *теорій інтелектуального та людського капіталу*. Значний вплив цих теорій, зокрема, теорії людського капіталу, на весь подальший розвиток економічної науки інколи порівнюють з революцією в економічній думці. Питання формування і використання продуктивних, у тому числі інтелектуальних, здібностей людини, їх ролі та місця у соціально-економічній системі суспільства завжди викликали підвищений інтерес учених. Концепції інтелектуальної власності, інтелектуального та людського капіталу в їх сучасному вигляді стали закономірним результатом генези світової економічної та філософської думки, і пов'язані, насамперед, з розвитком концепцій власності й капіталу.

Термін "інтелектуальний капітал" вперше використав у 1969 р. Дж. К. Гелбрейт. Також глибокі теоретико-методологічні дослідження цього поняття були започатковані наприкінці ХХ ст. у працях Л. Едвінссона і М. Мелоуна [8; 9; 10], Т. Стюарта [5; 11], Д. Даффі, Т. Фортюна, П. Саллівана, Л. Прусака, Д. Клейна, Е. Брукінга, Л. Хіроякі та ін. Серед українських дослідників цієї проблеми слід відзначити В. Базиловича [1; 2], В. Гейця [3], Л. Федулова [6], А. Чухно [7], О. Грішнову [4] та ін.

Але новизна та складність проблеми визначили неоднозначність та суперечливість наявних підходів до визначення сутності та структури інтелектуального капіталу і місця та ролі в ньому людського капіталу. Людський капітал є складовою більш широкого поняття – інте-

лектуального капіталу, а поява теорії людського капіталу закономірно впливає з дослідження змін ролі працівника у виробничому процесі. Основним способом у цьому випадку традиційно й обґрунтовано вважається виокремлення й вивчення функцій людини у виробництві. Саме цій проблемі було присвячено перше дослідження, яке можна віднести до теорії людського капіталу: праця співробітника Гарвардського університету Дж. Уолша, яка опублікована в 1935 р. У ній він здійснив розрахунки впливу професійної освіти як інтелектуальної власності на національний дохід США [12, с. 255–285].

Поглиблення інформаційно-технологічної революції кінця ХХ – початку ХХІ ст. та становлення постіндустріального інформаційного суспільства з відповідною постіндустріальною сервісно-інформаційною економікою посилює роль і значення дослідження категорій інтелектуального капіталу і всього широкого спектру понятійно-категоріального апарату нової народжуваної реальності. Саме інформація, знання, людський та машинний інтелект є основою рушійних сил сучасного виробництва.

Усе це призвело до необхідності впровадження у науковий обіг поряд з поняттям "інтелектуальна власність" також і поняття "інтелектуальний капітал", складне за своєю структурою, частиною якого є й людський капітал, і, по суті – інтелектуальна власність. Ці поняття стали ознакою нових господарських та економічних реалій, які свідчили про становлення нового підходу в аналізі ринкових відносин, ціноутворення, конкуренції між підприємствами, галузями та національними економіками.

Перехід від індустріального до постіндустріального високотехнологічного виробництва у ході інформаційно-технологічної революції, а також до наукомісткого виробництва, супроводжується новою тенденцією зростання частки витрат на інформацію та знання як інтелектуальної складової у собівартості все зростаючої кількості видів продукції. В умовах зростання частки НДДКР у загальних витратах та швидкого зростання капіталізації високотехнологічних підприємств розкриття змісту та

структури інтелектуального капіталу набуває особливої актуальності як з теоретико-аналітичної точки зору, так і з практичної, так як необхідним є такий його опис, за допомогою якого керівники можуть планувати інвестиції в інтелектуальні фонди та управляти ними. Тому, метою статті є показати логіку взаємозв'язків таких понять, як інформація, знання, людський капітал, інтелектуальний капітал та інтелектуальна власність.

Аналіз сутності інтелектуального капіталу як основної та центральної категорії в системі "інтелектуальний капітал – людський капітал – інтелектуальна власність" здійснюється трьома способами: 1) *характеристика структури інтелектуального капіталу*, 2) *аналіз призначення інтелектуального капіталу і ролі, яку він відіграє у процесі суспільного відтворення*; 3) *аналіз сутності категорії інтелектуального капіталу*.

Так, у межах першого способу, якого дотримуються Л. Едвінссон, М. Мелоун, Т. Стюарт та ін. – інтелектуальний капітал визначається як структурне утворення й складається людського та структурного капіталів як сума нематеріальних активів фірми, як органічна єдність двох видів носіїв інтелекту – людини і машини. На думку вказаних вчених, в основі інтелектуального капіталу знаходяться інтелектуальні ресурси у вигляді людського капіталу, штучного інтелекту та інтелектуальних продуктів. Під *людським капіталом*, як складовою інтелектуальних ресурсів, розуміється природна розумова діяльність людини, здатність мислити, сукупність розумових функцій, які перетворюють інформацію у знання. *Штучним інтелектом* є машинне відтворення певних інтелектуальних дій людини, що пов'язані зі сприйняттям інформації та деякими елементами мислення. *Інтелектуальні продукти* – це представлена на матеріальних носіях інформація, яка містить нове знання, що є результатом інтелектуальної праці. Інтелектуальний потенціал при цьому трактується як можливість, створені інтелектуальними ресурсами різних рівнів, щодо реалізації певної мети (рис. 1) [1, с. 60].

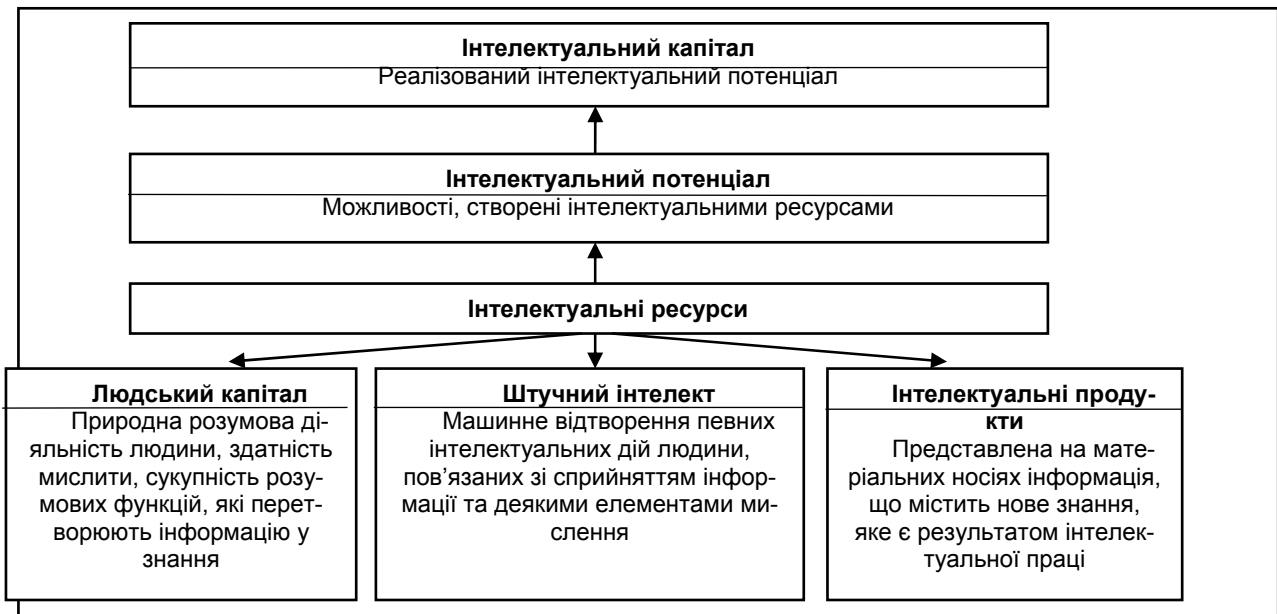

Рис. 1. Інтелектуальний капітал як реалізований інтелектуальний потенціал*

* Складено автором за джерелом [1, с. 60].

До структурування інтелектуального капіталу поступово сформувались різні підходи. Так, наприкінці 1980-х рр. К.-Е. Свейбі, ототожнюючи інтелектуальний капітал із нематеріальними активами фірми, виокремив у їхній структурі наступні складові (табл. 1) [1, с. 63].

Ідеї К.-Е. Свейбі вплинули на подальші дослідження вчених у цьому напрямі. Так, у середині 1990-х рр. британець А. Брукінг виокремив у структурі інтелектуального капіталу наступні складові (табл. 2) [1, с. 63–64].

Таблиця 1

Складові інтелектуального капіталу за К. Е. Свейбі*

№ п/п	Складові	Зміст
1	Індивідуальна компетентність	Уміння, досвід, освіта, соціальні навички, моральні цінності персоналу
2	Внутрішня структура організації	Цілі, завдання, моделі, технології, структура, внутрішні мережі, неформальні організації, культура
3	Зовнішня структура організації	Зв'язки і взаємовідносини із замовниками, постачальниками, конкурентами, торговельні марки, репутацію

*Складено автором за джерелом [1, с. 63].

Таблиця 2

Інтелектуальний капітал за А. Брукінгом*

№ п/п	Складові	Зміст
1	Активи ринку	Нематеріальні активи, пов'язані з обмінними операціями, що визначають становище фірми на ринку – торговельні марки, прихильність покупців, корпоративне ім'я, портфель замовлень
2	Активи інтелектуальної власності	Захищена законом інтелектуальна власність компанії – торговельні марки і знаки обслуговування, авторські права, виробничі та торговельні секрети
3	Активи інфраструктури	Технології, методи і процеси, які уможливають роботу компанії – нормативна культура, філософія управління, методи оцінки ринку, фінансова структура, бази даних
4	Людські активи	Інтелектуальні активи, що використовуються компанією – знання, уміння, навички та творчі здібності співробітників

* Складено автором за джерелом [1, с. 63–64].

Т. Стюарт інтелектуальним капіталом вважав не "групу докторів наук, які шукають істину за зачиненими дверима будь-якої лабораторії. І не інтелектуальну власність, таку, як патенти і авторські права, хоча вона і є його складовою. Інтелектуальний капітал – це сума знань усіх працівників компанії, що забезпечує її конкурентоспроможність" [5, с. 11], який, за твердженням дослідника, може поставати як "інструменти, за допомогою яких можна збільшити сукупність знань" [11, с. 120]. Т. Стюарт вважав, що інтелектуальний капітал – це інтелектуальний матеріал, що містить у собі знання, досвід, інформацію та інтелектуальну власність і бере участь у створенні цінностей; це колективна розумова енергія, яку важно виявити і ще важче нею управляти. У структурі інтелектуального капіталу Т. Стюарт виокремлює людський, структурний та споживчий капітал.

Незабаром фінансова корпорація "Scandia" (Швеція) підготувала звіт, у якому було здійснено спробу оцінки інтелектуального капіталу організації. Цей звіт було покладено в основу книги Л. Едвінссона та М. Мелоуна "Інтелектуальний капітал. Визначення істинної цінності компанії" (1997) [9; 10]. Трактуючи інтелектуальний капітал як сукупність структурних елементів, яка породжена людськими знаннями та визначає приховані джерела цінностей, здатних наділяти компанію високою оцінкою, вчені віднесли до складу інтелектуального капіталу всі види ресурсів сучасної корпорації, які не можна оцінити традиційно [9, с. 434]. Згідно з розробками "Scandia", інтелектуальний капітал поділяється на людський і структурний (рис. 2). Свого часу ця компанія була "першопрохідцем". Але дуже швидко цей процес було підхоплено, у сучасній практиці багато фірм складають регулярні звіти по інтелектуальному капіталу.

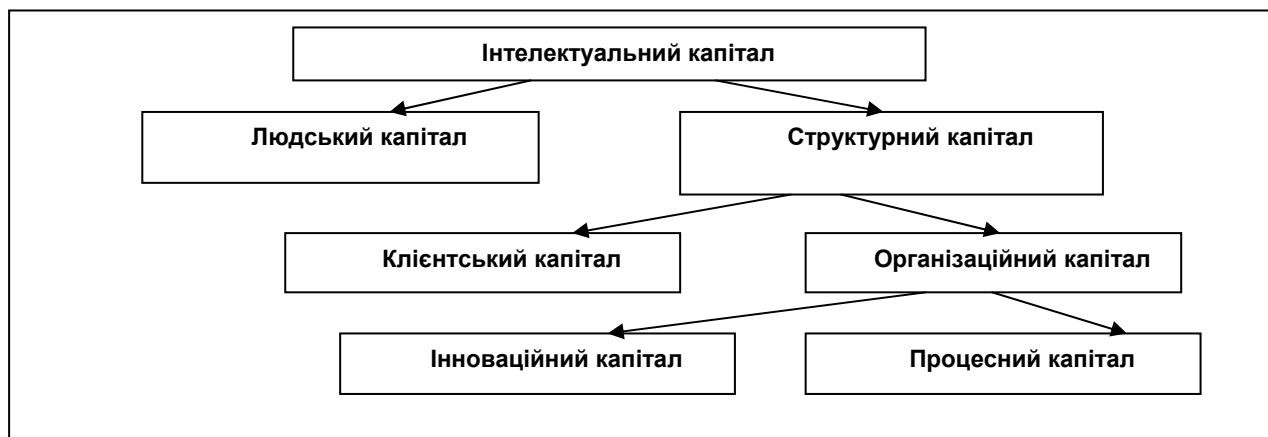

Рис. 2. Людський капітал у структурі інтелектуального капіталу за Л. Едвінссоном та М. Мелоуном*

* Джерело: [9].

Якщо за Т. Стюартом людський капітал становить "здатність пропонувати клієнтам рішення", наявні знання та уміння використовувати їх з метою задоволення потреб клієнтів [11, с. 126], то на думку Л. Едвінссона та М. Мелоуна, зміст людського капіталу є значно ширшим. Людський капітал – це "сукупність, знань, практичних навичок та творчих здібностей працівників компанії, що застосовуються для виконання поточних завдань. Іншою його складовою є моральні цінності компанії, культура

праці і загальний підхід до справи. Людський капітал не може бути власністю компанії" [9, с. 434].

Л. Едвінссон і М. Мелоун звернулись до проблеми інтелектуального капіталу через труднощі, які виникли при визначенні справжньої вартості компанії в умовах інформаційно-технологічної революції. У своїй книзі вони приділяють особливу увагу чіткому визначенню інтелектуального капіталу, включаючи до нього майже всі види ресурсів, що не піддаються традиційним оцін-

кам матеріальних ресурсів сучасних корпорацій. На їхню думку, зміст людського капіталу є значно ширшим. Необхідність дослідження інтелектуального капіталу обумовлювалась тими суперечностями, які виникли між сучасною ортодоксальною теоретичною концепцією ринку і реальною системою бухгалтерської звітності та, зокрема, свідчили про те, що справжня вартість високо-технологічних компаній інформаційно-комунікативної галузі на той час (наприклад, таких, як "Інтел" чи "Майкрософт"), не може визначатись традиційними методами обліку. Були необхідні нові підходи. Вартість таких компаній визначається не ціною матеріальних запасів, а поняттями іншого – нематеріального активу, який і називається інтелектуальним капіталом.

Інтелектуальний капітал Л. Едвінссон і М. Мелоун розглядають як коріння компанії, приховані умови її розвитку, що перебувають за видимим фасадом її споруд і за товарним асортиментом, у чому і полягає особливе значення інтелектуального капіталу. Цими "непозирними" умовами є людський і структурний капітал.

Л. Едвінссон та М. Мелоун також зазначають, що "у так званій інтелектуальній економіці акцент робиться на інтенсивні інвестиції в людський капітал та в інформаційні технології. Дивно, що ні те, ні інше не фігурує в традиційних фінансових звітах у розділі прибутків, а належить, скоріше, до збитків, хоча такі інвестиції є ключовим засобом створення нових цінностей" [9, с. 436].

Серед найцікавіших робіт, присвячених інтелектуальному капіталу, безумовно, слід зазначити книгу Тома-са Стюарта, американського економіста й публіциста, "Інтелектуальний капітал. Нове джерело багатства корпорації", вперше опубліковану теж в 1997 р. у США й Англії [5; 11]. Ці праці багато в чому й сформували основу теоретичних поглядів на визначення та структуру інтелектуального капіталу.

Хоча економісти давно користуються поняттям капіталу в якості одного з базових факторів виробництва (поряд із землею й працею), необхідно особливо зазначити, що *ідея інтелектуального капіталу виникла лише у контексті сучасної економіки – інформаційної економіки, або економіки знання*. Її основна функція полягає в тому, що вона вказала на нематеріальні активи організації, важливість яких можна співставити зі звичайним матеріальним капіталом.

Нині не існує єдиного загальноприйнятого визначення інтелектуального капіталу. Різні автори, залежно від перспективи, що їх цікавить, залучають для цієї мети такі поняття, як "людський капітал", "посередницький капітал", "культурний капітал", "капітал відносин", "організаційний капітал", "структурний капітал", "процесуальний капітал" і тому подібні.

Зокрема, фахівці з навчання й освіти схильні розглядати інтелектуальний капітал насамперед як людський капітал і наголошувати на його неявих властивостях. Фахівці в галузі управління знаннями часто використовують цей термін як синонім інформаційних систем і зосереджують увагу на даних та інформації. Ті, хто займається інновацією, іноді застосовують його для опису методів управління НДДКР і більшою мірою цікавляться вдосконалюванням процесу генерування й відбору ідей. Маркетологи розглядають інтелектуальний капітал як бізнес-актив і шукають способи його вимірювання й оцінки. Нарешті, керівники підприємств також розглядають його як бізнес-актив, однак більшою мірою стурбовані проблемою управління ним з метою підвищення рентабельності фірми.

Поняття "інтелектуального капіталу" як нового фактору виробництва сформували сучасні процеси інформатизації виробництва та інтелектуалізації продукції. Це стало результатом того, що на останньому етапі в межах інформаційно-технологічної революції почали

висуватись особливі вимоги до трудових ресурсів, які охоплюють не лише сферу професійних, спеціальних навиків, але й суто людські якості працівника: його моральні, психологічні та інтелектуальні властивості. Тому зміщення акцентів дослідження від людського капіталу до більш широкого поняття інтелектуального капіталу є закономірним. Нинішні економічні тенденції все більше набирають силу, і, вочевидь, будуть відігравати провідну роль у розвитку суспільства в майбутньому.

Зміна способів виробництва, поява нових засобів виробництва – науки й освіти, тенденції інтелектуалізації, інформатизації, "інноваційності" світової економічної системи виводять людський та інтелектуальний капітал у перелік категорій, які викликають великий інтерес учених усього світу й визначають подальший розвиток економічної думки.

Інтелектуальний капітал (насамперед на макрорівні) – це сукупність частини людського капіталу фірми (найбільш освічених працівників, генераторів ідей, що володіють унікальними знаннями й навичками, менеджерів вищої ланки) і об'єктивних факторів, у вигляді нематеріальних активів, включаючи патенти, ліцензії, ноу-хау, торговельні марки тощо, а також організаційні структури, електронні мережі й бази даних, системи зв'язку фірми (тому що багато в чому поняття інтелектуального капіталу в цей час пов'язане з інформацією та способами її одержання). Подібний поділ інтелектуального капіталу на людський і структурний – уже усталена норма як для практиків, так і для теоретиків [10, с. 10–12].

Отже, можна сказати, що поняття інтелектуального капіталу й до сьогодні досить "нечітке". Так, з одного боку, інтелектуальний капітал розглядають як частину людського капіталу, й як такий, що обумовлений виникненням особливої сфери обміну діяльністю, пов'язаної, у тому числі, зі створенням і передачею інформації, "ноу-хау" в предметній та діяльній формах.

З іншого боку, поняття інтелектуального капіталу значно ширше і складніше за поняття людського капіталу і містить у собі інформацію як самостійний виробничий ресурс. Саме ця позиція поступово стає домінуючою в економічній науці, що і продиктовано реаліями постіндустріального інформаційного суспільства, теорії та практики інформаційної економіки.

Також необхідно зазначити, що виділення двох складових – людської та нематеріальної – має сенс із погляду виявлення теоретичних закономірностей і користується особливим попитом при вивченні раніше не досліджених аспектів інтелектуального капіталу. Наприклад, проблем функціонування й відтворення інтелектуального капіталу в національній економіці. Практична затребуваність поняття "інтелектуальний капітал" в останнє десятиліття визначила подальші його розробки.

Таким чином, можна сказати, що теорія інтелектуального капіталу викристалізувалася з двох напрямів сучасної наукової думки: *по-перше*, з теорії людського капіталу, перерісши останню, а *по-друге*, з теорії постіндустріального суспільства, зокрема, на його інформаційній стадії. На основі теорії людського капіталу поступово сформувався сам термін "інтелектуальний капітал", тоді як дослідження постіндустріального інформаційного суспільства заклали основу розуміння механізмів його відтворення і руху на основі активного вивчення й використання інформації та знань.

Отже, становлення теорії інформаційної економіки відбувається на сучасному етапі зміни виробничих функцій людини та пов'язане з підвищенням значення інформації та знання у сучасному виробництві в умовах інформаційно-технологічної революції. Одними із основних функцій працівника стають збір, класифікація, "фільтрація" (обробка) і передача інформації на основі інтелектуального капіталу, в результаті чого різно-

манітні інформаційні ресурси перетворюються в основний предмет праці. Отже, від працівника вимагаються високий рівень освіти та його особистих якостей, які стають зоною професійної кваліфікації.

Зміни, що відбуваються, свідчать про збільшення частки витрат розумової праці, насиченості безпосередньої праці розумовою діяльністю, функціями творчого характеру. Відтепер працівник здобуває унікальну цінність, оскільки ефективність виробництва залежить більшою мірою від нього, досить важко замінного елемента, тому що його кваліфікація визначається якостями, які володіють характеристиками рідкості, унікальності й накопичуваності. Чи не найважливішу роль тут відіграє освіта. Саме вимоги ефективності сучасного виробництва диктують зміни і в освіті. Вона стає постійною, вузькоспеціалізованою, унікальною та дорогою.

Економічна думка, еволюціонує під впливом соціально-економічних змін, у межах теорії інформаційної економіки прийшла до необхідності спеціальних теоретичних досліджень нематеріальних (невідчутних) ресурсів і факторів виробництва, серед яких інформація, знання, інтелектуальний капітал, а однією з "перших ластівок" на цьому шляху були теорії людського та інтелектуального капіталу. Дослідження інформації та знань, що є основою якості робочої сили сучасного працівника, з погляду ефективності витрат на освіту як

особливої форми інвестицій мають зайняти центральне місце в теорії інформаційної економіки.

1. *Базилевич В. Д.* Інтелектуальна власність [Текст]: підруч. / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. *Базилевич В. Д.* Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку [Текст]: [монографія] / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн. – К.: Знання, 2008. – 687 с.
3. *Гесць В. М.* Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку [Текст]: [монографія] / В. М. Гесць; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2009. – 863 с.
4. *Гришнова О. А.* Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки [Текст]: [монографія] / О. А. Гришнова. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001. – 254 с.
5. *Стюарт Т. А.* Інтелектуальний капітал. Новый источник богатства организаций [Текст]: [монографія] / Т. А. Стюарт; [пер. с англ. В. Ноздриной]. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
6. *Федулова Л. І.* Економіка знань [Текст]: підруч. / Л. І. Федулова. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 600 с.
7. *Чухно А. А.* Інституційно-інформаційна економіка [Текст]: підруч. / [А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко]; за ред. акад. НАН України А. А. Чухно. – К.: Знання, 2010. – 687 с.
8. *Эдвинсон Л.* Корпоративная долгота. Навигация в экономике, основанной на знаниях [Текст]: [монографія] / Эдвинсон Л. – М.: ИНФРА-М, 2005. – XX, 248 с.
9. *Эдвинсон Л.* Интеллектуальный капитал: определение истинной стоимости компании [Текст] / Эдвинсон Л., Мэлоун М. // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 429–447.
10. *Edvinsson L.* Intellectual Capital. Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Roots / Edvinsson L., Malone M. – N. Y.: Harper Business, 1997. – 225 p.
11. *Stewart T. A.* The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations / T. A. Stewart. – N. Y.; L.: Doubleday / Currency, 1997. – 389 p.
12. *Wolsh J. R.* Capital Concept Applied To Man / J. R. Wolsh // The Quarterly Journal of Economics. – 1935. – № 2. – P. 255–285.

Надійшла до редколегії 09.11.11

УДК 330.322

А. Дука, канд. екон. наук, доц., докторант, КНУ імені Тараса Шевченка

ПОТЕНЦІАЛ ЗАОЩАДЖЕНЬ ТА ЇХ РЕСУРСОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано основні теоретичні концепції формування заощаджень. Визначені специфічні риси формування та використання заощаджень в забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: заощадження, інвестиції, інноваційний розвиток.

Проанализированы основные теоретические концепции формирования сбережений. Определены специфические черты формирования и использования сбережений в обеспечении инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: сбережения, инвестиции, инновационное развитие.

Basic theoretical conceptions of saving's forming are analysed. The specific lines of forming and use of saving are determined in providing of national economy innovative development.

Keywords: saving, investments, innovative development.

Проблематика визначальної ролі ресурсоутворення заощаджень є однією з ключових в економічній науці. Трансформація економіки України вимагає створення стабільної системи, яка акумулює та переміщує кошти від суб'єктів, що мають надлишок у фінансуванні, до суб'єктів, які потребують додаткових коштів. Тому трансформація заощаджень в інвестиції залишається надзвичайно актуальною для сучасного розвитку національної економіки.

Вагомий внесок у розробку теорії формування заощаджень домашніх господарств зробили Дж. Кейнс, А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршалл, П. Самуельсон, С. Фішер. Цій темі присвячено чимало ґрунтовних теоретичних досліджень зарубіжних учених, які заклали фундамент наукового сприйняття ресурсоутворюючої ролі заощаджень у формуванні економічної системи. До таких науковців слід віднести Е. Хансена, І. Фрідмена, А. Модільяні та ін. Природу заощаджень досліджували також радянські економісти – Ю. М. Белугін, Ю. І. Кашин, Б. В. Ракитський, О. М. Шохін. Останнім часом з'являються праці вітчизняних науковців, присвячені темі заощаджень населення. Серед таких авторів варто згадати В. Ланового, Б. Кваснюка, С. Корабліна, І. Крючкова. Проблематиці взаємозв'язку заощаджень з функціонуванням страхового ринку, ринку банківського капіталу, ролі заощаджень у формуванні постіндустріальної економіки присвячено низку наукових робіт відомих українських учених, зокрема В. Д. Базилевича, В. Л. Осецького, О. З. Ватаманюка, А. А. Чухно та ін.

Загальні параметри оцінювання ролі заощаджень у формуванні економічної системи пов'язані насамперед з усвідомленням та розкриттям їх економічної природи, взаємозв'язком з окремими елементами економічної системи та забезпеченням їх ефективного функціонування (страховий ринок, ринок банківського капіталу тощо), узагальненням макроекономічних аспектів формування заощаджень. Разом з тим, у науковій літературі повною мірою не відображені можливості ресурсозабезпечення заощадженнями інноваційних зрушень.

Основною метою статті є характеристика та узагальнення основних поглядів науковців на природу заощаджень та їх зв'язок з інвестиційною діяльністю економічних суб'єктів для обґрунтування ресурсоутворюючої ролі заощаджень у забезпеченні інноваційного розвитку економіки.

Для інноваційного типу розвитку характерне перенесення акценту на використання принципово нових прогресивних технологій, перехід до випуску високотехнологічної продукції, прогресивних організаційних та управлінських рішень у господарській діяльності, формування відповідного середовища для забезпечення якісних зрушень, активізація створення технопарків, технополісів, проведення політики ресурсозбереження, інтелектуалізації всієї виробничої діяльності. Важливу